

Wat is het participatiecijfer?

- Het participatiecijfer, of p-cijfer, is in Nederland geïntroduceerd door Kerstin Hämmerling, voormalig coördinator van de onderwijsafdeling van het Duitsland Instituut Amsterdam.
- Het is geïnspireerd op wat in Duitsland meestal met *mündliche Note* wordt aangeduid.
- Voor een p-cijfer wordt niet alleen naar de schriftelijke toetsen gekeken (momentopnames), maar wordt ook de ontwikkeling van een individuele leerling gedurende een langere periode in acht genomen.
- Het participatiecijfer is een **vak**cijfer.
- In Nederland bestaan er geen vaste formules voor het bepalen van een p-cijfer. In Duitsland is er in de schoolwetgevingen van verschillende deelstaten wel e.e.a. vastgelegd, maar hoe dat concreet vorm krijgt wordt overgelaten aan de uitvoerders. Zo kan een *mündliche Note* per school, vaksectie of docent sterk verschillen.
- In Duitsland is de verhouding 50% schriftelijke toets, 50% *mündliche Note* voor een eindcijfer niet vreemd.

Wat wordt er beoordeeld?

- Omdat het om een **vak**cijfer gaat is kennis die buiten de schriftelijke toetsen om getoond wordt vaak een belangrijk onderdeel van het p-cijfer (en de *mündliche Note*). Het gaat hier veelal om de *mündliche Mitarbeit*; dus vragen die leerlingen stellen, antwoorden die ze geven, voorstellen die ze doen, hun deelname aan groepsgesprekken / discussies etc.
- Van mondelinge bijdragen kan zowel de kwaliteit als de kwantiteit worden meegewogen in het p-cijfer.
- Voorbereiding (huiswerk, leerwerk, materialen compleet) kan onderdeel van het p-cijfer zijn.
- Ook sociaal gedrag en vaardigheden (bijvoorbeeld *21st century skills*) kunnen in een participatiecijfer worden beoordeeld. Denk bijv. aan: samenwerken, zelfstandigheid, afspraken nakomen, verantwoordelijkheid nemen. Belangrijk is dat gedrag en vaardigheden worden beoordeeld in relatie tot het vak. M.a.w.: dragen het gedrag en de vaardigheden er aan bij dat de leerling zich ontwikkelt binnen het vak Duits, Frans, aardrijkskunde, geschiedenis etc.

Doelen

- Leerlingen activeren en hen medeverantwoordelijk maken voor het verloop en de opbrengst van de lessen. Gepaard hiermee gaat ook de verwachting een hoger rendement uit de lessen te halen.
- Leerlingen ook op andere kwaliteiten dan kennis beoordelen / ook andere kwaliteiten waarderen.
- Ontwikkeling van leerlingen in de beoordeling betrekken / zichtbaar maken.
- Kritisch denken bevorderen (wordt in Nederland niet vaak als doel opgegeven).

Observeren en beoordelen

- Verschillende (Duitstalige) auteurs bevelen aan om observaties zo snel mogelijk vast te leggen.
- Docenten ontwikkelen vaak een eigen manier van registratie. Aan te bevelen is om de beoordelingscriteria met collega's af te stemmen. Dit maakt overleg gemakkelijker en schept ook eenheid en duidelijkheid voor leerlingen.
- Het is nagenoeg onmogelijk om iedere les elke afzonderlijke leerling te observeren. Hierin moeten meestal keuzes worden gemaakt.
- Observaties en beoordelingen van een docent kunnen worden aangevuld met zelfevaluaties en/of een terugkoppelingsgesprek met de leerling.

Voordelen

- Beter zicht op de ontwikkeling van individuele leerlingen.
- Schriftelijk zwakke leerlingen (bijvoorbeeld door dyslexie) krijgen meer kans zich te bewijzen.
- Dynamischere lessen door meer interactie, maar in het ideale geval ook meer orde, doordat leerlingen actiever meedoen en minder afgeleid zijn.
- Meer plezier voor de docent (en hopelijk ook voor de leerlingen).
- Kan in het mvt-onderwijs worden ingezet om het spreken in de doeltaal te bevorderen en te beoordelen.
- Sluit andere onderwijsvernieuwingen niet uit.

Moelijkheden

- Objectiviteit: persoonlijke voorkeuren van een docent kunnen onbewust invloed hebben op het cijfer. Ook zonder persoonlijke voorkeuren kunnen verschillende docenten gedrag anders duiden. Subjectiviteit is nooit helemaal te voorkomen. Daarom is transparantie erg belangrijk.
- Geen vaste richtlijnen. Niet in Nederland, maar ook niet in Duitsland
- Hoe om te gaan met verschillen tussen leerlingen? Daarom is het p-cijfer vaak deels een individueel cijfer.
- Arbeidsintensief / veel administratie.

Aanbevelingen n.a.v. interviews met 9 docenten aan Nederlandse scholen

Er is niet slechts één manier waarop het p-cijfer effectief kan worden ingezet. Wel zijn er aanbevelingen te doen die de kans op effectiviteit vergroten.

- Inspiratie opdoen bij (Nederlandse of Duitse) collega's die ervaring hebben met het participatiecijfer of de *mündliche Note*.
- Steun zoeken vanuit de schoolleiding. Dit kan eraan bijdragen dat het p-cijfer een erkend onderdeel van toetsen en beoordelen binnen een school of vak wordt, waardoor leerlingen (en ouders) het principe sneller serieus zullen nemen.
- Kiezen voor een weging die ervoor zorgt dat leerlingen het participatiecijfer in hun eindcijfer (combinatie schriftelijke toetsen en participatiecijfer) kunnen "voelen".
- Goede voorbereiding: nadenken over het doel, de beoordelingscriteria, de manier van registratie en de manier van terugkoppeling.
- Het participatiecijfer positief aan leerlingen presenteren: als een beloning.
- Het p-cijfer blijven evalueren en indien nodig aanpassen, zodat het cijfer kan meegroeien met de school.
- Voor het voortbestaan van het participatiecijfer in Nederland lijkt tot slot een goede samenwerking (afstemmen criteria, uitwisselen ervaringen, leren van elkaar) tussen docenten die met het p-cijfer werken van cruciaal belang te zijn. Binnen scholen hebben docenten dit vooral zelf in de hand. Op grotere schaal zou bijvoorbeeld een online forum voor uitwisseling of iets soortgelijks wenselijk zijn.

Interessante links

- <http://www.ru.nl/nachbarsprache-nl/wetenschappelijk-nieuws/artikelen/afkijken-buren/>
- <https://duitslandinstituut.nl/artikel/18/opinie-stimuleer-leerlingen-naar-duits-voorbeeld>
- <https://duitslandinstituut.nl/artikel/11064/opinie-participatiecijfer-werkt>